

ПЕДАГОГІКА В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ЛЮДИНОЗНАВСТВА. МЕТОДИ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Лектор:

**Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки
вищої школи**

Педагогіка як наука

Головні питання лекції

Короткий екскурс в історії педагогіки. Педагогіка як наука. Предмет та об'єкт педагогіки. Основні педагогічні категорії: виховання, освіта, навчання, розвиток, формування.

Головні завдання педагогіки на сучасному етапі. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук.

Методи науково-педагогічних досліджень: класифікація та характеристика.

Педагогіка як наука

Педагогічна галузь людських знань є чи найдавнішою та, по суті, невіддільною від розвитку суспільства. Кожне покоління людей розв'язує три найважливіші завдання:

- засвоєння досвіду попередніх поколінь;
- збагачення і примноження цього досвіду;
- передавання його наступним поколінням.

Педагогіка як наука

• **Педагогіка** – наука про навчання, виховання й розвиток підростаючих поколінь (С. Гончаренко).

• **Педагогіка** – наука, що вивчає процеси виховання, навчання та розвитку особистості.

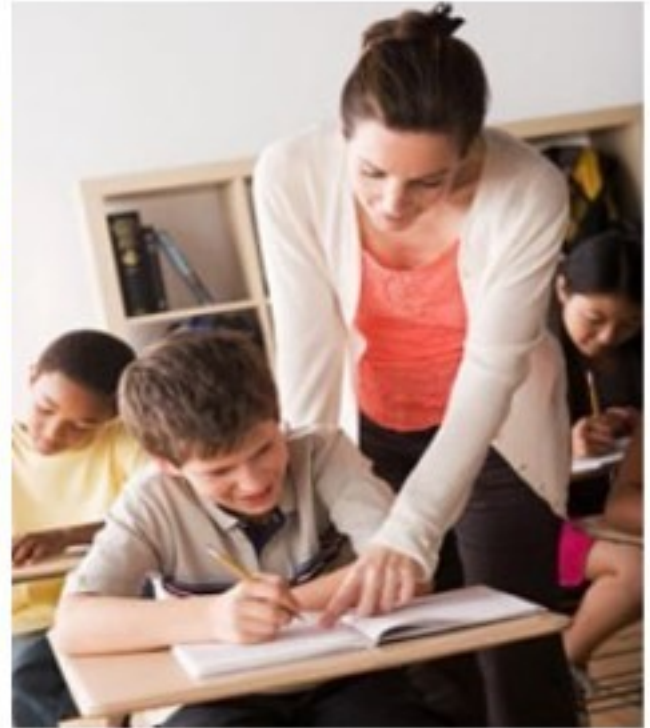
• Назва її походить від грецьких слів *“paĩdos”* – дитина і *“ago”* – веду, тобто *“дітоводіння”*.

•

Педагогіка як наука

- **Предмет педагогіки** — особлива сфера суспільної діяльності з виховання людини, складовими частинами якої є освіта і навчання.
- Педагогіка досліджує виховання як свідомий і планомірний процес підготовки людини до життя і праці, розкриває його сутність, закономірності, тенденції та перспективи, вивчає принципи і правила, які регулюють виховну діяльність.

Основні педагогічні категорії

Виховання – 1. (у широкому розумінні) – одна з головних суспільних функцій, через яку передається та засвоюється соціально цінний досвід поколінь; 2. (у вузькому розумінні) – спеціально організований педагогічний процес, у ході якого здійснюється цілеспрямований вплив на особистість із метою формування певних якостей.

Навчання – цілеспрямований педагогічний процес організації активної навчально-пізнавальної діяльності учнів з оволодіння науковими знаннями, вміння та навичками, формування на їхній основі світогляду, у ході якого здійснюється освіта людини.

Освіта – процес і результат оволодіння учнями системою наукових знань, умінь та навичок, формування на їх основі світогляду, моральних якостей особистості, розвитку її творчих сил та здібностей.

Основні педагогічні категорії

Виховання – передача культурного спадку наступним поколінням. Вихователь: а) передає досвід, накопичений людством; б) вводить у світ культури; в) стимулює до самовиховання; г) допомагає розібратися в складних життєвих ситуаціях. Вихованці: а) опановують досвід накопичений людством; б) працюють над собою – навчаються манерам поведінки.

Основні педагогічні категорії

Навчання – процес взаємодії учителя і учнів, у результаті якого забезпечується розвиток учня. Учитель: а) викладає – цілеспрямовано передає знання, способи діяльності, основи культури та наукові закони; б) керує процесом опанування знаннями, вміннями, навичками, створює умови для розвитку особистості учня (пам'яті, уваги, мислення). Учень: а) навчається – опановує надану інформацію; б) намагається самостійно спостерігати, порівнювати, мислити; в) виявляє ініціативу до пошуку нових знань.

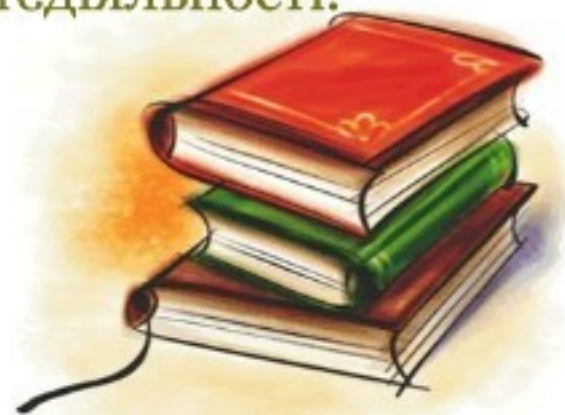

Основні педагогічні категорії

Формування передбачає процес і результат цілеспрямованих (виховання) і стійких впливів соціальної дійсності, а також спадковості особистості, її активності.

Розвиток ряд зовнішніх і внутрішніх, кількісних і якісних змін, які характеризують рух людської істоти від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності.

Система педагогічних наук

1. Історія педагогіки;
2. Загальна педагогіка (вивчає і формує принципи, форми й методи навчання і виховання, які є загальними для всіх вікових груп та навчально-виховних закладів. Складається з 4-х розділів: основи педагогіки; теорії навчання та освіти (дидактика); теорії виховання; теорії управління освітнім процесом;
3. Вікова педагогіка;
4. Професійна педагогіка;
5. Спеціальна педагогіка;
6. Методики викладання окремих предметів;
7. Шкільна гігієна;
8. Порівняльна педагогіка;
9. Галузеві педагогіки;
10. Соціальна педагогіка.

Методи та методика сучасного науково-педагогічного дослідження

Метод науково-педагогічного дослідження – спосіб дослідження психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивної закономірності виховання і навчання.

Методика дослідження – процедура, послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворювальних дій, операцій та впливів стосовно предмета, спрямованих на виконання дослідницьких завдань.

Емпіричні методи дослідження

Метод педагогічного спостереження – спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах.

Бесіда – метод встановлення шляхом безпосереднього спілкування особливостей учнів, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить педагога, за допомогою попередньо підготовлених запитань.

Інтерв'ю – метод одержання соціально-психологічної інформації за допомогою усного опитування.

Емпіричні методи дослідження

Педагогічний експеримент – спеціально організована діяльність учителя і учнів із заздалегідь визначеними дослідницькими цілями. Як правило, проводиться разом із іншими методами дослідження – спостереженням, бесідою, анкетуванням та ін.

Етапами психолого-педагогічного експерименту є:

- 1. Констатувальний.** Спрямований на встановлення існуючих на момент експерименту характеристик та властивостей досліджуваного явища.
- 2. Формувальний.** Реалізується за допомогою спеціально побудованої дослідником експериментальної моделі розвивальних та формувальних впливів на предмет дослідження.
- 3. Контрольний.** На цьому етапі організують «контрольне» дослідження, залучаючи обидві групи учасників (основну та контрольну).

Соціологічні методи дослідження

Анкетування (від фр. enquête, букв.— розслідування) — метод збирання фактів на основі письмового самозвіту досліджуваних за спеціально складеною програмою.

Метод рейтингу — оцінка діяльності чи її окремих аспектів компетентними експертами, здатними виконувати творчі завдання, позитивно ставитися до процесу експертизи, виявляти наукову об'єктивність, аналітичність, широту і конструктивність мислення, самокритичність, мати власну думку і вміти обстоювати її.

Метод узагальнених незалежних характеристик — процедура узагальнення відомостей про студентів, одержаних іншими методами, зіставлення цих відомостей, їх осмислення.

Соціометрія (від лат. societas — суспільство та ...метрія) — галузь соціології, яка вивчає міжособистісні взаємини у малих групах кількісними методами, зосереджуючись на внутрігрупових симпатіях і антипатіях; прикладна наука, метод вивчення структури і рівня міжособистісних зв'язків у групі.

Соціологічні методи дослідження

Тестування – метод діагностики із застосуванням стандартизованих запитань та задач, що мають певну шкалу значень.

Тести інтелекту – методики психологічної діагностики, призначені для виявлення розумового потенціалу індивіда.

Тести креативності – сукупність методик для дослідження та оцінки творчих здібностей особистості - креативності.

Тести досягнень – методика, за допомогою якої можна виявити ступінь опанування особистістю конкретних знань, навичок, умінь.

Тести особистісні – методики психодіагностики, за допомогою яких формується уявлення про особистість та її характеристики: установки, цінності, відносини, емоційні, мотиваційні та міжособистісні властивості, типові для певної особистості форми поведінки.

Математичні методи дослідження

Метод реєстрування – можливість виявлення певної якості в явищах і підрахунку її наявності чи відсутності (наприклад, кількості порушення терміну виконання розрахункових, курсових робіт, рефератів, індивідуальних завдань тощо).

Метод ранжування – класифікація зібраних даних у певній послідовності (спад чи зростання зафіксованих показників), визначення місця в цьому ряду (наприклад, складання списку учнів залежно від їхнього рейтингу та ін.).

Метод моделювання - створення і дослідження моделей. Є засобом теоретичного дослідження психологічних явищ через уявне створення життєвих ситуацій, в яких може відбуватися життєдіяльність людини, змодельованої системи. Допомогає пізнати закономірність поведінки людини у певних ситуаціях.

Методи статистичної обробки даних – методи математичної статистики, застосовувані для опрацювання експериментальних даних з метою підвищення обґрунтованості висновків.

С. Й. Гессен вважав, що всі науки можна поділити на дві великі групи: науки теоретичні і науки практичні. Теоретичні можна назвати чистими науками, або науками закономірними. Практичні науки встановлюють правила, або норми нашої діяльності. Це науки не про існуюче, а про те, що повинно бути. Це науки про мистецтво діяльності...

– До яких наук, на вашу думку, належить педагогіка? Чому?